

Colecția
AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL
este creată și coordonată de
Adrian Scriciu

H. B. Liddell Hart

**GENERALII GERMANI
SE JUSTIFICĂ**

Traducere, note și prefață
de Sorin Cristescu

EDITURA CARTEX

Cuprins

Cuvânt-înainte al traducătorului /	9
Prefață a autorului /	15
Partea întâi – Generalii lui Hitler /	19
Capitolul 1 – Divergențe care au dus la decizii sinucigașe /	21
Capitolul 2 – Modelul lui Seeckt /	34
Capitolul 3 – Epoca Blomberg-Fritsch /	47
Capitolul 4 – Epoca Brauchitsch-Halder /	61
Capitolul 5 – „Militarul la soare” – Rommel /	79
Capitolul 6 – Militarii din umbră /	93
Capitolul 7 – „Vechea gardă” – Gerd von Rundstedt /	114
Partea a doua – Preliminariile războiului /	123
Capitolul 8 – Ascensiunea lui Hitler /	125
Capitolul 9 – Ascensiunea blindatelor /	135
Partea a treia – Războiul văzut prin ochii nemților /	153
Capitolul 10 – Cum a învins Hitler Franța – și a salvat Marea Britanie /	155
Capitolul 11 – Sfârșitul războiului cu Franța și prima supărare a lui Hitler /	196
Capitolul 12 – Eșecurile din Marea Mediterană /	216
Capitolul 13 – Înfrângere în fața Moscovei /	229
Capitolul 14 – Înfrângeri la Stalingrad și în Caucaz /	254
Capitolul 15 – După Stalingrad /	279
Capitolul 16 – Armata Roșie /	290
Capitolul 17 – Paralizarea operațiunilor din Normandia /	298
Capitolul 18 – Conspirația împotriva lui Hitler văzută de la Cartierul General al Frontului de Vest /	333
Capitolul 19 – Ultima lovitură a lui Hitler: a doua ofensivă din Ardeni /	348
Capitolul 20 – Hitler văzut de un general tânăr /	373
Concluzii /	378
Înaltul Comandament German – cronologie /	381
Notele autorului /	387

Cuvânt-înainte al traducătorului

Iată-ne în fața uneia dintre lucrările clasice despre cel de-al Doilea Război Mondial; este o lucrare memorialistică deoarece nu citează nicio altă lucrare, și azi s-ar putea numi la fel de bine *Generalii germani în dialog cu Sir Basil Henry Liddell Hart (1895 – 1970)*. O șansă unică pentru un istoric militar să ajungă față în față cu liderii militari ai armatelor inamice și să poată stabili cu ei un dialog din care să rezulte principiile tactice și strategice, motivațiile personale ale celor care au condus marile operațiuni inamice ale recent încheiatei conflagrații mondiale.

Amintirile celor intervievați sunt proaspete, sunt realizate în anii 1945 – 1947 și nu au apucat să fie distorsionate de trecerea multor ani. Autorul este privit cu respect de generalii germani. Este un ofițer care a luptat în ambele războaie mondiale. În epoca interbelică generalii germani i-au tradus și i-au citit scrierile despre război din anii '30, precum *Infanterie von morgen* (Infanteria de mâine), Potsdam, 1934 și *Wenn England zu Felde zieht: Betrachtungen über britische Strategie* (Când Anglia pornește la război – considerații despre strategia britanică), Potsdam, 1937. S-au inspirat din ele și pe baza lor au elaborat tactici pe care în Marea Britanie nimeni dintre generalii de rang înalt nu le-ar fi crezut realizabile.

Tabloul care rezultă este cu totul special. Generalii germani se justifică: niciunul dintre ei nu a vrut războiul, dar categoric nu din motive de legate de moralitate, ci pentru că au realizat faptul că Germania nu avea resursele necesare, nu avea aliați suficient de puternici pentru a câștiga o confruntare cu Franța și Marea Britanie. Asta nu a vrut să priceapă Hitler, geniul rău al Germaniei. Dictatorul s-a înconjurat de slugi

obediente și lingușitoare, precum feldmareșalul Wilhelm Keitel și generalul Alfred Jodl, și orice argument contrar era respins de la bun început.

Tacticile novatoare elaborate de generalii de blindate precum Guderian, Manstein și Rommel – pe baza realizărilor tehnice germane care perfecționează tancurile – duc la victorii extraordinare în anii 1939 – 1941, în Polonia, în Franța, în Africa de Nord și în Uniunea Sovietică, dar totul se va întoarce împotriva Germaniei când, culcat pe laurii acestor victorii, Hitler devine de necontrazis în ideile sale.

Unele dintre deciziile lui Hitler zădărnicesc victoriile strălucite obținute de militari. Hitler, un om cu experiența de soldat a războiului mondial pe Frontul de Vest în anii 1914 – 1918, ar ști să conducă admirabil o divizie, dar nu înțelege principiile care stau la baza conducerii unui corp de armată, unei armate sau unui grup de armate, spune unul dintre generalii săi. Și din acest motiv erorile lui grosolane duc la „victorii pierdute” (este titlul unei alte lucrări justificative scrise de feldmareșalul von Manstein în 1955).

Hitler acceptă ideile novatoare care duc la colapsul Occidentului în mai – iunie 1940, dar tot el oprește atacul blindatelor germane care ar fi putut captura Corpul Expediționar Britanic la Dunkerque, la sfârșitul lui mai 1940, are planuri fanteziste de debarcare în Anglia fără nave speciale de debarcare în vara lui 1940, angajează aviația germană într-o luptă fără speranțe cu aviația britanică, nu înțelege importanța frontului din Africa de Nord care ar putea tăia resursele petroliere britanice, așa că trimite acolo doar un corp blindat care nu are efectivele necesare pentru a obține victoria decisivă. Tot Hitler întârzie declanșarea campaniei împotriva URSS – pe care nu o susține niciun general de rang înalt – pierzând săptămâni prețioase în aprilie 1941 cu lichidarea Iugoslaviei și a Greciei. Hitler este responsabil de eșecul operațiunii Barbarossa din vara lui 1941: a oprit tancurile lui

Manstein să cucerească Leningradul în iulie, apoi, la 19 august, a oprit înaintarea spre Moscova, unde se afla grosul armatei sovietice, în favoarea cuceririi Kievului care ar fi asigurat accesul la rezervele de grâu din Ucraina. Acesta este motivul pentru care obiectivul de cucerire a Moscovei, reluat în octombrie 1941, nu avea cum să reușească: atât din cauza vremii – noroiul, zăpada, gerul năprasnic –, cât și pentru că sovieticii au avut răgazul necesar să-și aducă rezervele din Extremul Orient. În decembrie 1941, după atacul japonez de la Pearl Harbour, Hitler a declarat război în mod iresponsabil Statelor Unite, iar în 1942 alte decizii funeste luate de dictator pecetluiesc soarta armatei germane: decizia din iulie de a segmenta ofensiva spre Caucaz organizând atacul asupra orașului Stalingrad, refuzul de a renunța la acest obiectiv apărât cu înverșunare de sovietici, convingerea absurdă că aliații – români, unguri și italieni – pot să țină flancurile frontului de la Stalingrad, în fine, refuzul de a permite la timp retragerea Armatei a 6-a, condusă de Friedrich Paulus, din ruinele orașului de pe Volga. Și lista ar putea desigur continua cu ce s-a întâmplat în anii 1943 și 1944 până la începutul lui 1945 când se oprește narațiunea lui Liddell-Hart. Leitmotivul este refuzul lui Hitler de nenumărate ori impus de a permite retragerea la timp a trupelor sale amenințate care, printr-o retragere la timp, ar fi putut să-și păstreze forța combativă.

Care ar fi mesajul generalilor germani? Există un mesaj evident: înfrângerea lor a fost provocată de lipsa de suficiente resurse în raport cu adversarii – trei sferturi din Pământ – și de deciziile absurde ale lui Hitler. Tactica lor a fost cea potrivită. De aici rezultă celălalt mesaj subînțeles: în condițiile noului fenomen politic apărut în 1947 – Războiul Rece – în cazul în care s-ar ajunge la un război clasic, generalii germani sunt dispuși să-i slujească pe Aliații occidentali împotriva expansionismului sovietic, cu sfatul și cu fapta. Noroc că n-a fost nevoie.

Acesta este unul din motivele pentru care această lucrare de bază a istoriografiei despre cel de-al Doilea Război Mondial nu a fost tradusă în românește în vremea regimului comunist. În primul rând, discuțiile autorului cu generalii germani creează o atmosferă aproape de camaraderie, insuportabilă pentru cenzura de la București; dacă mai adăugăm faptul că laudele la adresa sovieticilor nu au amplexat stabilitatea de factorii de decizie culturală ai regimului, înțelegem de ce cartea lui Liddell Hart rămâne netradusă. Nu însă și necunoscută. Influența ei se vedește însă în modul în care scriitorul Marin Preda a înfățișat operațiunea Barbarossa în romanul său *Delirul* (1978) și care ne-a fascinat când l-am citit la 16 ani, alături de altele apărute în acei ani, precum *Ziua cea mai lungă* și *Un pod prea îndepărtat* ale lui Cornelius Ryan, sau *Cruciada în Europa*, a lui Dwight David Eisenhower (publicată inițial tot în 1948 și tradusă la noi în 1975), sau *Amintiri și reflecții* ale lui Jukov, sau creștomația *Memorial de război* (1976), sau o carte mai rară Joachim C. Fest, *Stăpânii celui de-al Treilea Reich* (tradusă la noi în 1969) ș.a.

Aici merită subliniat un alt aspect care l-a fascinat desigur și pe Marin Preda: autorul are un talent scriitoricesc remarcabil, similar cu al lui Cornelius Ryan; povestirile sale sunt vii, scrise într-un ritm alert, argumentațiile de natură tehnică le întregesc de minune; ne convingem de acest lucru la fiecare pagină – o lectură pe care nu o poți lăsa din mână până la sfârșit, cum nu este cazul cu Eisenhower, de pildă. O carte de succes care demonstrează că, atât pentru memorialiștii războiului, cât și pentru cei care lecturează memorii și lucrări de specialitate, cea de-a doua conflagrație mondială este o prezență vie. Și nici nu s-a terminat definitiv având în vedere cele ce trăim astăzi. Așa că putem să-l citim pe Liddell Hart ca pe un avertisment.

Sorin Cristescu

**GENERALII GERMANI
SE JUSTIFICĂ**

Prefața autorului

Când războiul s-a încheiat, am avut norocul să am aproape imediat ocazia de a explora interiorul „taberei inamice” – pentru a afla ce s-a întâmplat în spatele frontului advers și în mintea adversarului. Unele lucrări pe care le făceam pentru comandamentele oficiale m-au adus în contact cu generalii și amiralii germani pentru o lungă perioadă de timp. În cursul multor discuții cu aceștia, am reușit să adun mărturiile lor despre evenimentele războiului înainte ca amintirile să înceapă să se estompeze sau să devină din ce în ce mai deformatate de părerile ulterioare. Am scos la lumină multe secrete ale comandamentului german și ale funcționării sale.

Înțelegerea a ceea ce s-a întâmplat a fost ajutată de studierea generalilor germani, precum și de ascultarea relatărilor lor. Puțini dintre ei seamănă cu imaginea tipică a unui soldat „prusac” de fier. Rundstedt¹ se apropia cel mai mult de această imagine, dar în cazul său impresia era compensată de curtoazia sa naturală și de simțul discret al umorului. Demnitatea sa tăcută ca manifestare a adversității și acceptarea fără să se plângă a condițiilor grele – care nu erau vina celor care îl capturaseră – au câștigat respectul majorității ofițerilor britanici care l-au întâlnit. Spre deosebire de el, exista un număr de generali tineri, agresivi, gălăgioși care își datorau

¹ Gerd von Rundstedt (1875 – 1953) feldmareșal german (19 iulie 1940) comandant de grupuri de armată. Din iunie 1941, comandant al grupului de armate Sud în campania împotriva URSS, a fost înlocuit cu feldmareșalul von Reichenau la 1 decembrie 1941, pentru că trupele sale au părăsit orașul de abia cucerit, Rostov pe Don, în urma unor puternice contraatacuri sovietice. A fost comandantul trupelor germane din Olanda care au provocat eșecul operațiunii „Market Garden” în septembrie 1944.

ascensiunea favorurilor conducerii naziste². Dar majoritatea erau de o factură diferită de ambele aceste cazuri, și categoric nu exista la ei vreo trăsătură dominantă. Mulți ar fi considerat că locul lor firesc era la orice consfătuire a directorilor de bănci sau a inginerilor civili.

Generalii germani erau, în esență, niște tehnicieni preocupați de munca lor profesională și cu puține idei despre lucrurile din afara ei. Este ușor de înțeles cum Hitler i-a ademenit, i-a manipulat și i-a considerat niște instrumente potrivite, până la un punct.

În cernerea și punerea cap la cap a dovezilor, a fost util să avem o cunoaștere generală a situației militare din perioada antebelică. A fost un ghid menit nu numai să economisească timp, ci și ca să evităm concepțiile greșite care erau încă răspândite pe scară largă la sfârșitul Primului Război Mondial.

În perioada interbelică, activitatea mea de corespondent militar mi-a cerut să fiu atent la evoluțiile din Europa și am căutat întotdeauna să păstrez legătura cu tendințele care se manifestau în Germania. Această sarcină a fost ușurată, direct și indirect, de măsura în care propriile mele cărți de istorie militară au fost citite în Germania, unde traducerea lor s-a făcut de către unii dintre militarii de frunte ai țării.

Avertismentele pe care le-am formulat cu privire la amenințarea nazistă și linia categorică pe care am adoptat-o pentru a mă opune politicii de „împăciuire” sunt cunoscute de majoritatea celor care, atât în America, cât și în Europa, au urmărit scrierile mele de dinainte de război. Am subliniat semnele de rău augur chiar înainte ca Hitler să vină la putere.

² De precizat că termenul de „nazist” era un termen depreciativ, o poreclă de fapt: Nazi este diminutivul numelui catolic Ignaz, prin care, în folclorul Bavariei, zona de unde pornise mișcarea lui Hitler, este desemnat „prostul satului”. Nimeni nu putea folosi acest termen în Germania fără a se expune la cele mai aspre pedepse. Naziștii își spuneau național-socialiști.

În același timp, pentru mine era evident că Marele Stat Major German avea puțină influență asupra lui Hitler în comparație cu influența pe care o exercitase în vremea *Kaiser*-ului³ și că tindea să fie mai mult o frână pentru planurile agresive ale *Führer*-ului⁴ decât un impuls pentru ele.

Însă ideea că Marele Stat Major a jucat un rol dominant în evoluția agresivă a Germaniei, așa cum a făcut-o înainte de 1918, a influențat până și procedurile judiciare din procesul de la Nürnberg⁵. Anterior, această idee preconcepută a împiedicat guvernele britanic și american să încurajeze în timp util și eficient mișcarea subversivă din Germania care, cu sprijin militar, plănuia demult răsturnarea lui Hitler. Această concepție încă dominantă a influenței Marelui Stat Major asupra politicii este o noțiune de mult depășită. Dar legendele sunt persistente, iar iluziile se încăpățânează să nu dispară. Au avut efectul dezastruos de a amâna căderea lui Hitler și de a prelungi cu luni de zile, și probabil cu ani de zile, un război care altfel s-ar fi încheiat mult mai devreme. Abia acum încep să se realizeze consecințele tragice pentru Europa.

Aș dori să-mi arăt recunoștința față de ajutorul și competența istorică a celor care au facilitat analizarea imediată a

³ *Kaiser* – împărat în limba germană. Aici este vorba de Wilhelm al II-lea (1859 – 1941) împărat german (1888 – 1918). Nu a reușit să se împotrivescă dorinței generalilor săi de a declanșa Marele Război în august 1914, iar, în condițiile înfrângerii armatelor germane din august – octombrie 1918 și a izbucnirii revoluției din Germania la începutul lui noiembrie, a fost silit să abdice. Și-a petrecut restul vieții în exil în Olanda, unde era regină verișoara sa, Wilhelmina, care a refuzat să-l extrădeze puterilor Antantei pentru a fi judecat ca mare criminal de război.

⁴ *Führer* – ghid, conducător (lb. germană) titlu luat de Hitler după moartea președintelui Hindenburg la 2 august 1934 când cancelarul nazist a preluat și atribuțiile de președinte al Germaniei.

⁵ În perioada 1945 – 1948, Tribunalul Militar Internațional de la Nürnberg a judecat și condamnat pe liderii Germaniei naziste în cadrul a 13 procese.

evenimentelor. De asemenea, căpitanului F. S. Kingston, a cărui stăpânire a limbii germane plus munca sa asiduă în echipă au fost de mare ajutor în discuții. În același timp, aș dori să-mi exprim aprecierea față de ajutorul prompt dat de atât de mulți dintre cei din cealaltă tabără pentru contribuția mea la această cercetare istorică și față de atitudinea obiectivă de care au dat dovadă cei mai mulți dintre ei în discutarea evenimentelor. În final, doresc să le mulțumesc generalului-maior Sir Percy Hobart⁶, lui Chester Wilmot⁷, lui G. R. Atkinson și lui Desmond Flower⁸ pentru comentariile și sugestiile valoroase pe care mi le-au oferit în timpul pregătirii cărții.

Basil Henry Liddell Hart

⁶ Sir Percy Cleghorn Stanley Hobart „Hobo” (1885 – 1957) inginer militar britanic, din martie 1943 comandant al Diviziei 79 de Blindate experimentale, creator a numeroase vehicule blindate specializate (*Hobart's Funnies*) care au contribuit la reușita invaziei din Normandia (iunie 1944) și la acțiunile ulterioare.

⁷ Reginald William Winchester Wilmot (1911 – 1954) jurnalist australian, corespondent de război și istoric militar apreciat. A murit într-o accident de avion la 10 ianuarie 1954.

⁸ Desmond Flowers, istoric britanic care împreună cu James Reeves a scris o amplă lucrare despre cel de-al Doilea Război Mondial în cinci volume *The Taste of Courage* (1960).

PARTEA ÎNTÂI
GENERALII LUI HITLER

Capitolul 1

Divergențe care au dus la decizii sinucigașe

În război, totul arată diferit la momentul respectiv, la care se întâmplă evenimentele, față de ceea ce se arată în lumina tot mai clară care vine după război. Nimic se schimbă mai mult ca imaginea liderilor. Imaginea publică a acestora la vremea respectivă nu este doar una falsă, dar ea se schimbă mereu în funcție de amploarea succesului.

Înainte de război, și încă mai mult în timpul cuceririi Occidentului, Hitler ajunsese să capete proporțiile unei figuri colosale, care combina strategia lui Napoleon I⁹ cu viclenia lui Machiavelli¹⁰ și fervoarea fanatică a lui Mahomed¹¹. După

⁹ Napoleon Bonaparte (1769 – 1821) ofițer de artilerie, general (decembrie 1793) și om politic francez, lider al Franței, mai întâi ca Prim Consul (noiembrie 1799 – martie 1804) apoi ca împărat (1804 – aprilie 1814 și martie – iunie 1815). Celebru pentru campaniile militare purtate împotriva monarhilor europeni, repurtând mai multe victorii între anii 1805 – 1809 și apoi înfrânt în campaniile din anii 1812 – 1815, care sunt obiect de studiu în școlile militare până în ziua de azi. În iunie 1815 s-a predat britanicilor care i-au impus domiciliu forțat în insula Sf. Elena din Oceanul Atlantic, unde a și murit.

¹⁰ Niccolò di Bernardo dei Machiavelli (1469 – 1527), filosof, istoric, diplomat, demnitar și om politic italian, exponent de frunte al Renașterii. Printre operele sale se numără *Istoriile florentine* (1520 – 1525) și *Principiele* scrisă pe la 1513, dar apărută postum în 1532, în care argumenta necesitatea unirii principatelor din peninsula Italică pentru a forma un singur stat capabil să se opună invaziilor străine, acesta fiind un scop pentru a cărui realizare merită să se recurgă la orice fel de mijloace, principiu exprimat prin formula „scopul scuză mijloacele.”

¹¹ Mahomed (cca 570 – 632) întemeietorul religiei islamice, considerat de către musulmani a fi un mesager și un profet al lui

primul său eșec în Rusia, figura sa a început să pălească și, spre sfârșit, a fost privit ca un autorul celor mai grave greșeli în domeniul militar, cel ale cărui ordine nebunești și crasă ignoranță au fost de cel mai mare folos Aliaților. Toate dezastrelor armatei germane au fost atribuite lui Hitler; toate succesele sale erau meritul Marelui Stat Major german.

Această imagine nu este adevărată, deși există ceva adevăr în ea. Hitler era departe de a fi un strateg prost. Mai degrabă, el a fost foarte talentat – și a suferit de defectele naturale care tind să însoțească un astfel de talent.

Hitler a știut ca nimeni altul să provoace surprindere și a fost un maestru al laturii psihologice a strategiei, pe care a ridicat-o la cel mai înalt nivel. Cu mult timp înainte de război, el le-a descris celor din anturajul său cum ar putea fi realizată îndrăzneța lovitură de maestru care a dus la cucerirea Norvegiei și cum puteau fi manevrați francezii pentru ca Linia Maginot¹² să devină inutilă. El a văzut, de asemenea, mai bine decât oricare alt general, cum cuceririle fără vărsare de sânge care au precedat războiul puteau fi realizate prin subminarea în prealabil a rezistenței inamicului. Niciun strateg din istorie nu a fost mai versat în arta de a se juca cu mințile adversarilor săi – și aceasta este arta supremă a strategiei.

Tocmai faptul că se dovedise deseori corect în aprecierea evoluției evenimentelor, contrar opiniei consilierilor săi profesioniști, l-a ajutat să câștige influență în detrimentul lor. Aceste

Dumnezeu, ultimul profet într-o serie de profeți islamici, așa cum se spune în cartea sa *Coranul* (Propovăduirea).

¹² Linia Maginot – linie fortificată construită în Franța în anii 1920 – 1940 la frontiera cu Germania, Belgia, Luxemburg, Italia, la inițiativa generalul André Maginot (1877 – 1932), ministru de Război în ultimii trei ani ai vieții sale, ca mijloc de apărare împotriva unui eventual atac din partea Germaniei. A costat Franța circa cinci miliarde franci (1,6% din bugetul anual al statului, iar în condițiile ofensivei *Wehrmacht*-ului declanșată la 10 mai 1940 s-a dovedit complet ineficientă.

rezultate le-au slăbit consilierilor argumentele în situațiile ulterioare, pe care ei le-au evaluat mai corect. Pentru că în campania antisovietică defectele sale au devenit mai puternice decât talentul său, în final, diferența a dus la faliment. Chiar și așa, trebuie să ne amintim că Napoleon, care a fost un strateg profesionist, a fost la fel de orbit de propriul său succes și a făcut aceleași greșeli fatale în același loc¹³.

Cea mai mare greșală a lui Hitler aici a fost modul în care a refuzat măsurile menite să „limiteze pierderile” și a insistat să continue ofensiva atunci când șansele de succes se estompau. Dar tocmai aceasta a fost vina care a fost cea mai evidentă la Foch¹⁴ și Haig¹⁵, comandanții aliați din ultimul război, precum și la Hindenburg¹⁶ și Ludendorff¹⁷, care se aflau

¹³ Se referă la greșelile săvârșite de Napoleon I în cursul campaniei sale din Rusia (24 iunie – 6 decembrie 1812).

¹⁴ Ferdinand Foch (1851 – 1929) mareșal francez, unul dintre cei mai importanți lideri militari din Primul Război Mondial, șef al Marelui Stat Major francez (16 mai 1917 – 29 decembrie 1918) comandant suprem al Forțelor Aliate (26 martie 1918 – 10 ianuarie 1920).

¹⁵ Douglas Haig (1861 – 1928) feldmareșal britanic, comandant al Corpului Expediționar Britanic în Franța din 1915 până la sfârșitul războiului, la 11 noiembrie 1918.

¹⁶ Paul von Hindenburg (1847 – 1934) feldmareșal și om politic german; alături de generalul Ludendorff, care era adevăratul conducător al operațiunilor militare, a repurtat victoria în bătăliile împotriva armatelor ruse la Tannenberg și lacurile Mazuriene (august – septembrie 1914) devenind datorită presei erou național al Germaniei, a comandat trupele germane pe Frontul de Est (1914 – 1916), apoi șef al Înaltului Comandament al armatei germane (29 august 1916 -3 iulie 1919. Pensionat ulterior, a fost ales președinte al Germaniei la 14 mai 1925 și reales în noiembrie 1932. La 30 ianuarie 1933 a încredințat funcția de cancelar (prim-ministru) lui Adolf Hitler.

¹⁷ Erich Ludendorff (1865 – 1937) general german, artizan al victoriilor germane de pe Frontul de Est din anii 1914 – 1916. La 29 august 1916 a preluat – sub comanda formală a feldmareșalului Hindenburg – conducerea Înaltului Comandament al armatei

atunci în fruntea Înaltului Comandament German. Toți aceștia fuseseră militari profesioniști. Hitler a contribuit, de asemenea, mult la prăbușirea armatelor germane în Franța prin reticența sa de a aproba orice retragere în timp util. Dar, din nou, atitudinea lui a fost exact aceeași cu cea a lui Foch. Diferența decisivă a fost că în 1918 comandanții de pe linia frontului nu s-au supus lui Foch mai mult decât au considerat că este înțelept, în timp ce în anii 1944 - 1945 generalii germani s-au temut să se împotrivescă ordinelor lui Hitler.

Cauza acestei temeri și a conflictului intern din Înaltul Comandament german este cea pe care trebuie să o cercetăm pentru a găsi explicația reală pentru eșuarea planurilor germane. Intuiția strategică a lui Hitler și calculul strategic al generalilor Statului Major General ar fi putut fi o combinație nimicitoare. În loc să se întâmple astfel, între Hitler și generalii săi au apărut divergențe care au dus la decizii sinucigașe, devenite salvarea adversarilor lor.

Generalii din vechea școală, exponenți ai sistemului creat de Marele Stat Major german, au fost principalii executanți ai strategiei germane pe tot parcursul războiului, dar în zilele

germane, calitate în care a dispus începerea războiului submarin nelimitat la 1 februarie 1917, trimiterea lui Lenin din Elveția în Rusia (aprilie 1917) și cele patru mari ofensive de pe Frontul de Vest: martie, aprilie mai și iunie 1918 în care a încercat zadarnic să cucerească Parisul. Succesele repurtate de Aliați împreună cu americanii la 8 august 1918 - „ziua cea mai neagră a armatei germane” - l-au determinat să-l anunțe pe împăratul Wilhelm al II-lea, la 29 septembrie, că războiul este pierdut și trebuie încheiată pacea cu orice preț. La 29 octombrie și-a dat demisia. În mișcările politice de după război a lansat legenda „loviturii de pumnal în spate” - argumentând ideea că armata germană a fost trădată de conducerea de la Berlin în octombrie - noiembrie 1918 și l-a lansat în politică pe Adolf Hitler, alături de care a întreprins „puciul de berărie” de la München, la 8 noiembrie 1923, în urma căruia Hitler a fost condamnat la cinci ani de închisoare (din care a executat nouă luni), iar generalul Ludendorff a fost achitat.

marilor victorii rolul lor nu a primit recunoașterea deplină. După ce situația s-a inversat, ei au ocupat un loc din ce în ce mai mult în prim plan în imaginația opiniei publice și au ajuns să fie priviți de națiunile Aliților ca elementul cu adevărat redutabil din tabăra inamică. În ultimul an de război, lumina reflectoarelor s-a concentrat în mare parte pe Rundstedt, principalul lor reprezentant. Întrebarea constantă a devenit nu ce va face Hitler, ci ce va face Rundstedt – atât în domeniul militar, cât și într-o lovitură politică menită să smulgă puterea din mâna regimului nazist.

Generalii germani au fost priviți ca un corp de maximă coeziune și dirijat de o singură minte, încât ar fi fost capabili să exercite o putere politică extraordinară. Această impresie explică din partea Aliților așteptarea febrilă că generalii îl vor răsturna pe Hitler – o așteptare care nu a fost niciodată împlinită. De asemenea, explică convingerea opiniei publice că generalii germani erau o amenințare la fel de mare ca și Hitler și că își asumaseră împreună responsabilitatea pentru agresiunile Germaniei. Această imagine a fost ea adevărată la Primul Război Mondial, dar acum lucrurile stăteau cu totul altfel. Generalii germani au avut o influență minimă asupra declanșării celui de-al Doilea Război Mondial, cu excepția faptului că se poate spune că au jucat rolul de frână inefficientă.

Odată ce războiul a izbucnit, eficiența lor ca executanți a contribuit enorm la victoriile lui Hitler, dar toate meritele au revenit acestuia din urmă, care s-a erijat în triumfător. Pe măsură însă ce steaua lui Hitler începea să apună, generalii deveneau tot mai proeminenți în ochii opiniei publice, dar ei de fapt erau niște neputincioși în propria lor țară.

Această evoluție s-a datorat unei combinații de factori. Generalii reprezentau o ordine și o tradiție conservatoare care nu prea atrăgeau o generație crescută în spiritul revoluționar de după 1918 și în credința fanatică a național-socialismului. Generalii nu puteau conta pe loialitatea propriilor trupe în

nicio mișcare împotriva regimului – și în special împotriva *Führer*-ului care le insufla credința. Generalii au fost anihilați prin modul în care s-au ținut departe de afacerile politice și prin modul perfid în care Hitler i-a izolat de sursele de informare. Un alt factor a fost disciplina adânc înrădăcinată în conștiința generalilor și atașamentul profund față de jurământul de loialitate pe care îl depuseseră șefului statului. Oricât de ridicol ar părea acest lucru față de Hitler, cel mai cinic când venea vorba de încălcarea promisiunilor, din partea lor era un sentiment profund și cel mai onorabil dintre factorii care i-au împiedicat să întreprindă o acțiune de înlăturare a *Führer*-ului. Dar, împreună cu acest sentiment, în fața amenințării permanente de a fi destituiți, a existat adesea și un sentiment de interes personal care le-a subminat loialitatea față de semenii lor și față de interesele cele mai vitale ale țării lor.

Jocul ambițiilor personale și al divergențelor legate de interesele proprii a constituit o slăbiciune fatală în permanenta luptă a generalilor de a-și menține statutul profesional în ierarhia militară și de a se proteja de interferențele externe. Această luptă a fost o constantă în toți cei doisprezece ani – de la preluarea puterii politice de către Hitler până la prăbușirea Germaniei.

Prima fază a acestei confruntări s-a încheiat într-un avantaj clar pentru militarii de carieră, cei care au beneficiat de pe urma faptului că Himmler¹⁸ a manevrat atât de abil temerile lui Hitler încât l-a determinat să dispună epurarea criminală a

¹⁸ Heinrich Himmler (1901 – 1945) om politic german, colaborator apropiat al lui Hitler, părinte al Gestapoului și al SS-ului, prin care a instaurat un regim de teroare politică în Germania, ulterior în țările europene ocupate de germani și a jucat un rol decisiv în realizarea programului de exterminare a evreilor din Europa (Holocaust). La sfârșitul lui aprilie 1945, când Hitler a aflat despre încercările sale de a încheia o pace separată cu Aliații occidentali, l-a demis din toate funcțiile. Arestat de britanici, s-a sinucis la 23 mai 1945.

căpitanului Röhm¹⁹ și a altor lideri ai Cămășilor Brune. Nu este deloc clar dacă aceștia din urmă intenționau să-l răstoarne pe Hitler, dar nu există nicio îndoială că aspirau să ocupe un loc important în sistemul militar. Odată ce au fost asasinați, Hitler a devenit mai dependent de sprijinul generalilor, iar aceștia din urmă au reușit să-și restabilească propria lor supremație în armată.

A doua fază a atins punctul culminant în ianuarie 1938, când militarii de carieră au fost și ei prinși într-o altă capcană organizată de Himmler. În 1933, Hitler l-a ales pe generalul von Blomberg²⁰ ca ministru de Război. Colegii săi generali au devenit din ce în ce mai deranjați când au văzut cât de mult

¹⁹ Ernst Röhm (1887 – 1934) ofițer german, membru marcant al NSDAP, organizator al S.A. (*Sturmabteilungen* „batalioanele de asalt” sau „cămășile brune”). În noaptea de 30 iunie 1934, Hitler a fost de acord ca toată conducerea S.A. plus diverși inamici politici ai săi să fie asasinați într-o amplă operațiune a Gestapo-ului și SS-ului („noaptea pumnalelor lungi”).

²⁰ Werner von Blomberg (1878 – 1946) general german numit de către președintele Hindenburg ministru al *Reichswehr*-ului (denumirea armatei germane până la 15 martie 1935 când s-a reintrodus serviciul militar obligatoriu și s-a adoptat denumirea de *Wehrmacht*) la 30 ianuarie 1933, cu câteva ore înainte de numirea lui Adolf Hitler în funcția de cancelar, demers prin care Hindenburg considera că-l va putea ține în frâu pe Hitler. La 21 mai 1935, Blomberg a fost numit comandant suprem al *Wehrmacht*-ului, iar la 20 aprilie 1936 (de ziua lui Hitler), a fost avansat feldmareșal, primul dintre generalii *Wehrmacht*-ului care a primit această demnitate. Blomberg, vădov din 1932, s-a recăsătorit cu o femeie cu 35 de ani mai tânără ce a fost acuzată ulterior de „moralitate îndoielnică”, fapt în urma căruia generalul a demisionat din funcția de ministru al Armatei; Hitler a desființat ministerul și l-a împărțit în *Oberkommando der Wehrmacht* (O.K.W.), în fruntea căruia a fost numit generalul Wilhelm Keitel, și *Oberkommando des Heeres* (O.K.H. – comandamentul suprem al Armatei de Uscat) la comanda căruia a fost numit generalul Werner von Brauchitsch. Funcția de comandant suprem al *Wehrmacht*-ului a fost preluată de Hitler însuși, prin decretul de la 4 februarie 1938.

ajunsesse Blomberg sub influența lui Hitler și apoi au fost șocați să audă că se căsătorește cu o dactilografă din biroul său. Acest lucru le-a înstrăinat și mai mult simpatiile față de șeful lor. Dar Hitler a dat binecuvântarea acestei căsătorii „democratice” și a onorat nunta cu prezența sa. La scurt timp după aceasta, Himmler a prezentat un dosar al poliției în care se pretindea că mireasa fusese prostituată. În acel moment, Hitler, cu o furie reală sau simulată, l-a demis pe Blomberg din funcție. Himmler și-a continuat manevrele prin prezentarea unui alt dosar în care erau fabricate acuzații de homosexualitate la adresa generalului von Fritsch²¹, comandantul suprem al armatei. La rândul său și Fritsch a fost îndepărtat din funcție la ordinul lui Hitler – și nu a mai fost niciodată reabilitat, deși ulterior a fost achitat de tribunalul care investigase cazul său. (O relatare mai completă a acestei crize este dată în capitolul trei).

Hitler a exploatat șocul moral pe care corpul ofițeresc l-a suferit, profitând de ocazie pentru a-și asuma comanda supremă a forțelor armate germane. Acest lucru a deschis calea pentru controlul său deplin asupra strategiei, permițându-i în același timp lui Himmler să-și consolideze propria influență. Generalul Keitel²², a cărui trădare slăbise frontul unit al

²¹ Werner von Fritsch (1880 -1939) general german; la 1 ianuarie 1934 a fost numit de președintele Hindenburg comandant suprem Armatei de Uscat. La 5 noiembrie 1937 când Hitler și-a prezentat pentru prima oară planurile sale de război în fața celor mai înalți demnitari ai statului (memorandul Hossbach), Fritsch și-a exprimat temerile. La începutul lui 1938 i s-au înscenat acuzații de homosexualitate, iar faptul că generalul a cerut, a obținut și a câștigat procesul cu acuzatorul său la 18 martie același an nu i-a permis reintegrarea în funcție. A primit comanda onorifică a unui regiment pe care a cerut să-l însoțească în luptele din Polonia și a fost ucis în luptă la 22 septembrie 1939.

²² Wilhelm Keitel (1882 – 1946) general german care a fost comandantul suprem al *Wehrmacht*-ului (4 februarie 1938 – 8 mai 1945). Avansat feldmareșal la 19 iulie 1940. La 9 mai 1945 a semnat capitularea necondiționată a Germaniei în fața Armatei Roșii, la

generalilor în protestul lor împotriva tratamentului lui Fritsch, a fost numit să-i succedă lui Blomberg, dar cu un statut inferior, și de acum înainte a păstrat acel loc doar prin supunerea față de Hitler. Un militar mai reputat, generalul von Brauchitsch²³, care nu aparținea nici școlii reacționare, nici școlii naziste, a fost numit șef al armatei. Prin acest pas perspicace, Hitler a căutat să împace armata, plasând în același timp în fruntea ei un comandant executiv mai ușor de manevrat decât Fritsch.

Cu toate acestea, Brauchitsch s-a angajat în apărarea prerogativelor generalilor cu mult mai multă hotărâre decât s-ar fi așteptat cineva. În plus, el a încercat să încetinească ritmul ofensiv al politicii externe naziste, avertizând că armata germană nu era pregătită pentru luptă și că Hitler nu trebuie să-și împingă demersurile agresive atât de departe încât să se ajungă la război. În protestele sale Brauchitsch a fost susținut de către șeful Marelui Stat Major, generalul Beck²⁴, care a

Potsdam. Poreclit de apropiații săi *Lakeitel* (lacheul) pentru slugărnicia sa față de Hitler. Judecat de Tribunalul Militar Internațional de la Nürnberg, a fost condamnat la moarte și executat prin spânzurare la 16 octombrie 1946.

²³ Walther von Brauchitsch (1881 – 1948), general german, avansat feldmareșal la 19 iulie 1940), comandant suprem al Armatei de Uscat (*Oberkommando des Heeres* – O.K.H.) de la 4 februarie 1938 până când în urma înfrângerilor suferite de armata germană în fața Moscovei, funcția sa a fost preluată de Adolf Hitler, prin decretul de la 19 decembrie 1941.

²⁴ Ludwig Beck (1880 –1944), general-colonel, șef al Oficiului Trupelor (octombrie 1933 – iunie 1935), șef al Marelui Stat Major al Armatei de Uscat de la 1 iulie 1935 până la 18 august 1938 când a demisionat în urma divergențelor cu Hitler. Și-a ținut însă secret demisia, pe baza promisiunii lui Hitler că va primi mai târziu o comandă operativă importantă, ceea ce nu s-a întâmplat și a fost pensionat la 1 noiembrie 1938. A jucat un rol important în atentatul de la 20 iulie împotriva lui Hitler, iar generalul F. Fromm, cel care l-a arestat, i-a permis să se sinucidă.

condamnat atât de categoric politica războinică a lui Hitler, încât dictatorul n-a mai avut altă soluție decât să-l demită. Chiar și atunci, Brauchitsch și Halder²⁵, succesorul lui Beck, au luat atitudine când Hitler părea gata să treacă la soluția extremă împotriva Cehoslovaciei, dar orice opoziție le-a fost anihilată generalilor în condițiile în care guvernele francez și britanic au cedat în fața amenințării de război a lui Hitler.²⁶

Cu prestigiul sporit prin cucerirea fără vărsare de sânge a Cehoslovaciei, Hitler a considerat că își poate impune revendicările și asupra Poloniei²⁷. Aici generalii nu l-au contrazis prea mult, în afară de faptul că au încercat să-l convingă că nu trebuie asumat niciun risc de război pe această temă dacă nu se asigură mai întâi de neutralitatea Rusiei. Pe de altă parte, odată ce a făcut acest lucru²⁸, Hitler a reușit să-i convingă pe cei mai mulți dintre generali că Marea Britanie și Franța vor sta

²⁵ Franz Halder (1884 – 1972), general german, șef al Marelui Stat Major Armatei de Uscat (1 septembrie 1938 – 24 septembrie 1942), când a demisionat în urma divergențelor cu Hitler față de situația de la Stalingrad. A fost întemnițat după atentatul de la 20 iulie 1944, a reușit să scape cu viață în aprilie 1945, a fost martor al acuzării la procesul de la Nürnberg, ulterior șef al departamentului german al serviciului de cercetare istorică al armatei Statelor Unite (1946 – 1961), decorat de președintele John F. Kennedy.

²⁶ Este vorba de decizia așa-zisului acord internațional de la München (29 – 30 septembrie 1938) unde s-au reunit șefii de stat ai Germaniei și Italiei și prim-miniștrii Franței și Marii Britanii. Aceștia din urmă au primit revendicarea lui Hitler de trecere a regiunii de frontieră sudete din vestul Cehoslovaciei în componența *Reich*-ului german, acceptând astfel dezmembrarea Cehoslovaciei, stat apărut în urma tratatelor de pace care puseseră capăt Primului Război Mondial.

²⁷ Era vorba de revendicarea lui Hitler asupra zonei care – prin decizia Tratatului de Pace de la Versailles de la 28 iunie 1919 – separa estul Germaniei de provincia ei, Prusia Orientală, regiune numită „coridorul polonez”.

²⁸ Prin încheierea așa-numitului pact Ribbentrop-Molotov, semnat la Moscova, la 23 august 1939, în prezența lui Stalin, cunoscut azi în istoriografie sub denumirea de pactul Hitler-Stalin.

deoparte și că un atac asupra Poloniei nu ar prezenta niciun risc serios de implicare a Germaniei într-un război european.

O nouă tensiune a apărut între Hitler și generalii săi când, după cucerirea Poloniei, aceștia au înțeles că dictatorul intenționa să amplifice conflictul de care se temeau ei prin trecerea la ofensivă împotriva Occidentului. În afară de riscurile pe termen lung, generalii nu credeau că este posibilă înfrângerea Franței. Dar, încă o dată, protestele lor au fost respinse, iar conciliabulele lor ulterioare pentru organizarea unei mișcări concertate de răsturnare a lui Hitler nu au avut niciun rezultat. Ar fi nedrept să-i învinovățim pentru ineficiența lor în acest stadiu, deoarece este evident că aveau motive întemeiate să se îndoiască de posibilitatea ca trupele să-i urmeze în revolta lor împotriva lui Hitler și au avut categoric o repulsie naturală față de ideea de a apărea ca trădători ai patriei pe timp de război.

Invazia Franței a fost ordonată de Hitler ca un răspuns la îndoielile generalilor săi. Succesul lui s-a datorat anumitor factori: noilor tactici și armelor pe care le-a promovat²⁹ atunci când generalii mai în vârstă erau încă niște sceptici conservatori, unui nou plan îndrăzneț, sugerat de un general mai tânăr³⁰, și pe care Hitler i-a determinat să-l adopte și în parte greșelilor colegilor lor de breaslă din Franța, pe care aceștia din urmă nu le-au recunoscut la timp.

Cu toate acestea, abilitatea generalilor în realizarea planului a fost un factor decisiv în cucerirea Franței de către Hitler. Ce-i drept, prin ezitarea lui bruscă și ciudată, și nu din cauza generalilor, roadele depline ale atingerii rapide a

²⁹ Este vorba de organizarea blindatelor ca armate de sine stătătoare, așa cum ceruse generalul Heinz Guderian (1888 – 1954).

³⁰ Este vorba de manevra *Sichelschnitt* (lovitura de secerare) propusă de generalul Erich von Manstein (1887 – 1973).

Canalului Lys nu au fost culese³¹. Paradoxal însă, contribuția decisivă a generalilor la victorie a dus, în mod ironic, la o slăbire accentuată a propriei lor poziții. Hitler a fost cel care după marele triumf, s-a prezentat în ochii lumii cu toate meritele, iar laurii au încoronat fruntea sa, nu a generalilor. Hitler a avut grijă să fie o „încoronare” fastuoasă³². În mintea sa, Hitler s-a convins acum că el era cel mai mare strateg al tuturor timpurilor³³ și, din acest moment a intervenit tot mai mult în sfera de activitate a generalilor și în același timp era tot mai puțin dispus să asculte orice argumente de-ale lor care contraziceau dorințelor sale.

Cei mai mulți dintre generali s-au temut când au aflat că Hitler intenționa să invadeze Rusia. Dar, la fel ca mulți alți specialiști, ei erau mai degrabă naivi în afara domeniului lor, iar Hitler a reușit să le adoarmă temerile cu privire la aventura sa rusească cu ajutorul unor „informații” de natură politică menite să-i convingă de necesitatea invaziei și de faptul că slăbiciunea internă a Rusiei i-ar fi afectat puterea militară. Când invazia a început să meargă prost, Brauchitsch și Halder au vrut să se retragă, dar trupele lui Hitler se apropiaseră prea mult de Moscova ca să mai poate rezista tentației. Hitler a insistat să se continue atacul cu orice preț, deși șansele scădeau vertiginos. Când înfrângerea a luat proporții, el s-a debarasat în mod perfid de vină printr-o demitere răsunătoare a lui

³¹ Este vorba de ordinul de oprire a ofensivei diviziei a 2-a de tancuri asupra portului Dunkerque unde se adunaseră resturile armatei britanice și franceze, ceea ce a permis evacuarea acestora („miracolul de la Dunkerque”) în zilele de 27 mai – 4 iunie 1940 (operațiunea *Dynamo*). Ulterior, din cercetarea jurnalului de operațiuni al lui Rundstedt s-a stabilit că Hitler a dat acest ordin la cererea insistentă a celui dintâi.

³² La ordinul lui Hitler s-a organizat o mare paradă a victoriei la Berlin, la 6 iulie 1940.

³³ Wilhelm Keitel l-a omagiat pe Hitler numindu-l *Grösste Führer aller Zeiten* – „cel mai mare conducător al tuturor timpurilor”.

Brauchitsch și și-a asumat comanda supremă a Armatei de Uscat³⁴, precum și a tuturor forțelor militare în ansamblul lor.

Din acest moment și până la sfârșitul războiului, Hitler a reușit să treacă peste opiniile generalilor săi asupra politicii³⁵ și chiar să treacă peste judecata lor în propriul lor domeniu de activitate. Când unul dintre ei protesta, Hitler găsea întotdeauna un altul ambițios gata să treacă în locul vacant și să-și exprime credința în atacul continuu – așa cum majoritatea militarilor sunt întotdeauna înclinați să facă, din instinct. În același timp, calea era acum deschisă pentru infiltrarea tot mai mare a liderilor SS³⁶ în armată și a spionilor naziști care să-i supravegheze pe toți comandanții suspecti. Posibilitatea unei revolte a generalilor cu șanse de reușită s-a diminuat progresiv. Tot ce puteau face aceștia din urmă era să mai remedieze câte ceva cu ordinele lor – sau să facă ce era mai rău cu ele. Pentru că există motive să suspectăm că unii dintre generali s-au arătat gata să îndeplinească ordine pe care le considerau fără speranță absurde, pur și simplu ca o modalitate de a sabota planurile lui Hitler și de a grăbi sfârșitul războiului.

³⁴ Prin decretul de la 19 decembrie 1941.

³⁵ O decizie politică de importanță decisivă a lui Hitler a fost declarația sa de război către Statele Unite ale Americii, la 11 decembrie 1941, la scurtă vreme după atacul japonez asupra flotei americane de la Pearl Harbour, și faptul a impus aliaților săi – Italia, România, Ungaria, Finlanda, Bulgaria – să facă același lucru. Doar Finlanda a refuzat să se conformeze. SUA a declara război țărilor-satelit la 5 iunie 1942.

³⁶ SS *Schützstaffel* – detașamentul de protecție – inițial denumirea gărzii personale a lui Hitler. Ulterior, efectivele sale formate din militari de elită au fost extinse la nivelul unor mari unități din toate armele care au fost trimise pe front cu misiuni de străpungere și nimicire.